

Lars-Christian Schauman
Siirtolapuutarhankatu 3 b 31
33900 Tampere
P. 045 26 36 862

Sisäministeriö
Kirjaamo

Viite: **SM011:00/2017**

LAUSUNTO

Annan viitteen asiassa lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi ampumasevelain saattamisesta asedirektiivin mukaiseksi. Annan lausunnon yksityishenkilönä.

1. Esitysluonnoksen perustuslainmukaisuus ja lainsäätämisyjärjestys

Esitysluonnoksen 44 b § 3 momenttia tulee tarkastella suhteessa Suomen perustuslain 13 § 2 momenttiin (sivut 78 - 79). Perustelutekstin sivuilla 80 - 81 tuodaan esille, että laki voitaisiin säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Ehdotus sisältää useita perusoikeuksiin kohdistuvia rajoituksia, joten se on ehdottomasti käsiteltävä perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslain 73 § 1 mom sanamuoto on täysin yksiselitteinen: tehtäessä perustuslakiin rajattu poikkeus on laki käsiteltävä 73 § mukaisessa erityisessä järjestyksessä. Se, että poikkeus on kohtuullinen, perusteltu, tarkkarajainen tai perustuu direktiiviin ei millään tavalla muuta perustuslain 73 §:ää.

Hallituksen esitys perustuslaiksi tuo hyvin esille sen, että perustuslakiin tehtäviä poikkeuksia tulisi välttää (HE 1/1998, s. 125). Poikkeusten tulee olla kapeita. HE 1/1998 ilmentää perustuslain ensisijaisuutta ja sitä, että poikkeuksia perustuslakiin ei säädetä ”vedättämällä” vaan että ne käsitellään eduskunnassa asianmukaisessa järjestyksessä.

1.1 Yhdistymisvapaus

Yhdistymisvapauden rajoittaminen on voimakas poikkeus perusoikeuksista. Yhdistymisvapaus ei ole vain Suomen lainsäädäntöön omaksuttu piirre, vaan se on tunnustettu laajemminkin mm. Suomen ratifioimassa Kansalaisyhteisöoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 22 artiklan 2 kohdassa, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklan 2 kohdassa ja Euroopan Unionin

perusoikeuskirjan 12 artiklan 1 kohdassa. Euroopan Unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti perusoikeuskirjalla on sama oikeudellinen asema kuin perussopimuksilla.

Esitysluonnoksen tuodaan esille, että yhdistymisvapauden rajoittamiset koskisivat vain A-luokkaan kuuluvia aseita ja niitä henkilöitä, jotka ottavat osaa kilpailuihin tai osallistuvat niihin. Täten joukko, jota yhdistymisvapauden rajoitus koskisi, olisi kohtalaisen pieni. Esitys ei ota huomioon sitä, että B-luokkaan kuuluvia aseita tai niiden osia siirtyy A-luokkaan. Siten A-luokan aseiden ja niiden osien haltijoiden joukko kasvaa nykyisestä - perusoikeuksien rajoitusten alaisten ihmisten joukko kasvaa.

Kuten luonnoksen sivulla 16 todetaan, ei tiedossa ole tarkkaa lukumäärää siitä, kuinka suurta luvanhaltijajoukkoa tämä koskisi. Poliisin arvio on noin 8 500. Lähes kymmenen tuhannen ihmisen joukkoa ei voitane pitää vähäisenä erityisesti tilanteessa, jossa on kysymys perusoikeuksien rajoittamisesta. Lukumäärä on itse asiassa suurempi, kun otetaan huomioon B-luokasta A-luokkaan siirtyvät aseet ja aseiden osat.

1.2 Yhdenvertaisuus

Direktiivi edellyttää, että A-luokkaan kuuluvan aseiden tai aseiden osien haltijan pitäisi myös harrastaa kilpailemista varten (6 art b -kohta). Rajoitus on siten kaksinkertainen: ei riitä, että henkilö kuuluu yhdistykseen vaan lisäksi hänen on kilpailtava ja harjoitettava kilpailemista varten. Tiedossani ei ole mitään muuta harrastusta, jossa viranomaisluvan saaminen edellyttää, että luonnollinen henkilö kilpailee. Tämä johtaa siihen, että perusoikeuksia kavennetaan entistä laajemmalta ihmisjoukolta. Rajoitus on täysin poikkeuksellinen ja loukkaa perustuslain 6 § mukaista kansalaisten yhdenvertaisuutta. Esitysluonnosta tulee tältä osin korjata.

1.3 Omaisuudensuoja

Ehdotus sisältää myös erityisiä rajoituksia perustuslain 15 § 1 momentilla sekä Euroopan Unionin Perusoikeuskirjan 17 artiklalla turvattuun omaisuudensuojaan. Rajoitus koskisi nimenomaan kansalaisilla jo olevaa omaisuutta, josta kansalainen saattaisi joutua luopumaan korvauksetta. Kuten yhdistymisvapauden rajoittamisessa, omaisuuden koskemattomuuden loukkauksen kohteeksi voi joutua huomattavan suuri ryhmä ihmisiä. Luotettavaa arviota siitä, kuinka paljon ampumaseilupien haltijoilla on suurikapasiteettisia lippaita, ei liene mahdollista esittää. Ehdotuksen sivulla 16 mainittu poliisin arvio luvitetuista ampumaseleistä on vähimmäisluku. Se ei ota kantaa siihen, kuinka monta lipasta kullakin luvanhaltijalla on. Tyypillisesti harrastajalla on useita lippaita, koska varsinkin tässä tarkoitettun

tyyppisillä ampuma-aseilla harjoitettavissa ampumaurheilulajeissa vaaditaan useita lippaita.

Lippaiden hintaa on vaikea arvottaa, koska niiden hinta vaihtelee noin 30 ja 150 euron välillä. Jos laskentaperusteeksi otetaan 50 euron kappalehintaa ja arvioidaan, että luvitettua 10 000 asetta kohti kullakin luvanhaltijalla on kolme lipasta, on niiden yhteisarvo 1 500 000 euroa. Yksittäisellä aktiivisesti kilpaurheiluammuntaa harrastavalla henkilöllä voi olla useita aseita, joihin hänellä on useita yksikköhinnaltaan korkeita lippaita. Jos henkilöllä on esimerkiksi neljä asetta ja kuhunkin viisi 150 euron arvoista lipasta, on niiden yhteisarvo 3 000 euroa. Omaisuuden koskemattomuutta esitetään loukattavaksi korvauksetta ottamatta kantaa siihen, kuinka suuresta omaisuusarvosta on kysymys.

Omaisuutta ei voi vaatia luovutettavaksi korvauksetta. Ote Euroopan Unionin Perusoikeuskirjan 17 artiklasta: ”Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan muutoin kuin *yleisen edun sitä vaatiessa* laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädettyjen ehtojen mukaisesti ja siten, että hänelle suoritetaan kohtuullisessa ajassa oikeudenmukainen korvaus omaisuuden menetyksestä.” (Korostukset tässä.) Minkäänlainen korvaukseton omaisuudesta luopuminen ei siis tule minkään olosuhteiden vallitessa kysymykseen.

Valitettavasti direktiivistä ei ilmene, mikä yleinen etu vaatisi suurikapasiteettisista lipaista luopumista. Direktiivissä perustellaan asiaa yleisluontoisesti viittaamalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantumiseen. Tästä ei kuitenkaan sinällään ole näyttöä - suurikapasiteettiset lipaat ja niiden omistajat eivät sinällään ole mikään uhka yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Tällaisia lippaita ja itselataavia aseita, joihin ne sopivat, on ollut kansalaisten hallussa useita tuhansia kappaleita vuosikymmenten ajan ilman minkäänlaista uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Korvaukseton luopuminen (takavarikko) edellyttäisi luvattoman hallussapidon kriminalisointia. Tällainen muutos olisi kuitenkin taannehtiva, mikä on täysin ihmisoikeuksien vastaista. Tämä rikoslain 3 luvun 1 § 1 momenttiin kirjattu säännös johtuu perustuslain 8 §:ään kirjatusta periaatteesta. Suomi on sitoutunut noudattamaan tätä ihmisoikeutta myös useiden kansainvälisten sopimusten perusteella - esimerkkinä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklan 1 kohta.

1.4 Yhteenveto perusoikeuksien rajoittamisesta

Ehdotus puuttuu kolmeen perusoikeuteen: omaisuudensuojaan, yhdenvertaisuuteen ja yhdistymisvapauteen. Omaisuudensuojaa esitetään rajoitettavaksi korvauksetta, mitä oikeusvaltiossa ei voida hyväksyä. Omaisuudensuoja on yksi koko länsimaisen oikeuskäsityksen perustavimman

laatuksia suojattavia oikeushyviä - yksi sen kulmakivi. Rajoitusten kohteeksi voi joutua yli kymmenen tuhatta kansalaista. Näin voimakkaita rajoituksia ei voida säätää muuten kuin perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Perusteluissa mainitaan, että eduskunta on hyväksynyt direktiivin (s. 78). Eduskunta ei hyväksy direktiivejä, vaan EU:n toimielimet neuvosto ja parlamentti käsittelevät ne EU:n lainsäätämisyjärjestyksessä (Sopimus Euroopan Unionin toiminnasta, art. 288, 289, 294, 296 ja 297). Eduskunnalla ei ole roolia EU-lainsäätämisyjärjestyksessä. Eduskunnan rooli on saattaa direktiivi osaksi Suomen lainsäädäntöä implementoimalla direktiivi kansallisella lailla. Koska maininta ei pidä paikkaansa eikä millään tavalla liity lainsäätämisyjärjestykseen, se tulisi poistaa.

2. Reserviläisaseet

Esityksen sivut 51 - 55 käsittelevät ampuma-aseita, joita yleisesti kutsutaan reserviläisaseiksi. Ehdotus asettaa Puolustusvoimille (PV) uuden tehtävän ja nostaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) aseman erittäin merkittäväksi lupaharkinnassa.

Ehdotuksen ongelmana on, että harvalla 900 000 reserviläisestä on sijoituspaikka poikkeusolojen organisaatiossa ja useat henkilöt on sijoitettu väärin. Puolustusvoimien mukaan vain noin yksi kolmasosa reserviläisistä on sijoitettu poikkeusolojen organisaatioon. Täten ampuma-aselupaharkinnan sitominen sijoituspaikkaan on riski: Useita luvanhakijoita saatetaan kohdella väärin ja perustuslain 6 § mukaisen yhdenvertaisuuden vaarantaen. Reserviläinen ei itse voi vaikuttaa siihen, onko hänellä sijoituspaikka poikkeusolojen organisaatiossa. Sijoituspaikka poikkeusolojen organisaatiossa voisi olla lupaharkinnassa luvan myöntämistä tukeva seikka, mutta se ei voi olla ratkaiseva tai yksinomaisen harkintaperuste.

Työmäärä PV:lle lausunnon antajana voi olla melkoinen - etenkin uuden lain voimaantultua, kun arviolta 8 500 luvanhaltijaa uusii ampuma-aselupansa lyhyessä ajassa. Tulee ehdottomasti varmistua siitä, että PV:llä on tarvittavat resurssit ja tietojärjestelmäratkaisut sekä ajantasaiset, oikeat tiedot lausunnon antamiseksi.

Esitys antaisi MPK:lle käytännössä monopolin antaa sellaista koulutusta ja järjestää sellaisia tapahtumia, jotka olisivat perusteena ampuma-aseluvan myöntämiselle. MPK:n toiminta ei ole näin laajaa. Suurin osa koulutuksesta annetaan muiden reserviläisjärjestöjen toiminnan piirissä paikallis- ja aluetasolla sekä valtakunnallisesti ja jopa kansainvälisesti (s. 53). Tämä johtuu siitä, että vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 8 § mukaisesti MPK:lla ei ole henkilöjäseniä: Sen toiminta tapahtuu jäsenyhdistysten, s.o. eri reserviläis-

yhdistysten kautta. Toisin sanoen reserviläiset osallistuvat toimintaa oman paikallisyhdistyksensä kautta, eivät suoraan MPK:n kautta. (HE 172/2006, s. 24 - 26)

Useilla näistä yhdistyksistä on hyväksyttyjä ampuma-asekouluttajia, kokeneita kouluttajia ja yhdistyslain 4 § mukainen aluehallintoviraston lupa harjoittaa jäseniään ampuma-aseiden käyttöön. Sama koskee myös ampumaurheiluseuroja: useat reserviläisjärjestöt ja ampumaurheiluseurat tekevät yhteistyötä muun muassa siksi, että ne käyttävät samoja ampumaratoja. Usein myös niiden jäsenistö on jäsen sekä reserviläisjärjestössä että ampumaurheiluseurassa.

On totta, että vain MPK:lla on laissa säädetty maanpuolustuskoulutukseen liittyvä erityistehtävä, mutta se ei ole ainoa, joka kouluttaa reserviläisiä. Vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta annettu laki antaa MPK:lle sellaisen erityistehtävän, jonka nojalla se tekee yhteistyötä Puolustusvoimien kanssa ja voi harjoittaa toimintaa Puolustusvoimien alueella. Sillä on siis erityisasema suhteessa Puolustusvoimiin, mutta ei monopoliasemaa reserviläiskoulutuksessa (HE 172/2006, s. 21).

Esityksen sivun 51 viimeisessä ja sivun 52 ensimmäisessä kappaleessa tuodaankin esille Suomen kokonaismaanpuolustuksen idea. Se perustuu yleiselle asevelvollisuudelle ja reserviläisarmeijalle asevelvollisuuslain 2 § 3 mom mukaisesti. Reserviläistoimintaa harjoitetaan useilla eri tavoilla ja eri piireissä - ei vain MPK:n toiminnassa. Esityksessä tulee huomioida myös muiden tahojen järjestämä koulutus-, harjoittelu- ja kilpailutoiminta. Esimerkiksi reserviläisurheiluliitto järjestää Suomen mestaruuskilpailut reserviläislajeissa - taho ei ole MPK. MPK:n toiminnan piirissä ei juurikaan kilpailla, vaan kilpailutoiminta - mukaan lukien ampumakilpailut ja niihin liittyvä harjoittelu - on reserviläisjärjestöjen ja reserviläisurheiluliiton järjestämää toimintaa (s. 53).

Esitysluonnos ei ota kantaa siihen, *miksi* vain MPK:lle annettaisiin tällainen erityisasema (s. 51 - 56). Esitysluonnos viittaa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 2 § 2 momenttiin ottamatta kantaa siihen, miten reserviläisjärjestöt toimivat kouluttajina ja maanpuolustustaitoa ylläpitävinä tahoina. Esitysluonnos ei ota huomioon MPK:n toiminnan rajoituksia ja muiden yhdistysten koulutus- ja kilpailumahdollisuuksia edellä kuvatulla tavalla.

Esitys ei myöskään huomio sitä, että ampuma-aselain 45 § edellyttää vähintään kahden vuoden aktiivista harrastuneisuutta käsiaseilupaa myönnettäessä. Tämä on johtanut siihen, että ampumaurheiluseurat ja reserviläisjärjestöt järjestävät jäsenistölleen ja muille kansalaisille ampumakoulutusta sekä tarjoavat mahdollisuuden harrastaa ampumaurheilua sellaisille henkilöille, joilla ei ole aseilupaa. Tämä kouluttaminen ja harrastaminen on laajamittaista. Se tulisi edelleen mahdollistaa. On vaikea nähdä perusteita sille, miksi ampumaurheiluseurojen ja

reserviläisjärjestöjen antama koulutus olisi vähempiarvoista kuin MPK:n suoraan antama koulutus.

Ehdotuksen sivun 55 toisessa kappaleessa mainitaan, että lupa tiettyihin erityisen vaarallisiin ampuma-aseisiin voitaisiin myöntää MPK:lle. Esitys ei ota kantaa siihen, miksi lupaa ei voisi myöntää muulle oikeudelliselle henkilölle. Jäsenistönsä harrastus-, harjoittelu- ja kilpailutoimintaa varten useilla reserviläisyhdistyksillä on hallussaan tässä tarkoitettuja ampuma-aseita. Syinä ovat mm. että nykyinen lupakäytäntö on varsin pitkä, byrokraattinen ja kallis erityisesti uudelle harrastajalle; aseiden hinta; harvemmin harrastavilla ei aina ole edes halua omistaa omaa ampuma-asetta; yhdistykset voivat tarjota jäsenistölleen mahdollisuuden harjoitella ja kilpailla; ja että uusille harrastuksesta kiinnostuneille ihmisille voitaisiin tarjota mahdollisuus tutustua ampumalajeihin. Rajoittamalla lupa vain MPK:lle kaikki tämä veistettäisiin täysin. Erityisen vaikeaksi - käytännössä mahdottomaksi - se tekisi harrastuksen aloittamisen uusille henkilöille. Koska heiltä edellytetään kahden vuoden harrastuneisuutta, pitää heillä olla mahdollisuus harjoitella laina-aseella eli yhdistyksen omistamalla ampuma-aseella. Ehdotettu sääntely on kestävä ja perustuslain 6 § mukaisen kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun sekä vähimmän haitan periaatteen kannalta.

3. Suuret latauslaitteet

3.1 Hallituksen esitysluonnoksessa oleva virhe

Suurten latauslaitteiden osalta hallituksen esitysluonnoksen tekstiä ja siten lakiesitystä tulee korjata, koska se viittaa direktiiviin virheellisesti.

Virheellinen teksti on hallituksen esityksen luonnostekstin 3 § perustelujen toisessa kappaleessa sivulla 23. Luonnosteksti kuuluu: ” - - - niin tältä henkilöltä tulee peruuttaa aseluvat *kaikkiin* B-luokan ampuma-aseisiin.” (Korostus tässä.)

Direktiivin 5 artiklan 3 kohdan teksti kuuluu: ” - - - B luokkaan kuuluvan ampuma-aseen hankinta- ja hallussapitolupa peruutetaan, jos havaitaan, että henkilöllä, jolle mainittu lupa on myönnetty, on hallussaan latauslaite, joka sopii asennettavaksi keskisytytteisiin itselataaviin kertatuliaseisiin tai lippaallisiin kertatuliaseisiin ja - - - ”

Direktiivi edellyttää siis *vain*, että luvanhaltijalta perutaan *se B-luokan aseiden lupa*, johon hänellä on liian kapasiteetiltaan liian suuri latauslaite - ei suinkaan, että kaikki luvat peruutettaisiin. Direktiivin säännös on suhteellisuusperiaatteen mukainen; esitysluonnos sen vastainen.

Sama virhe toistuu sivulla 80 ja se vaikuttaa myös siihen, miten ehdotuksen 67 aa § tulisi muotoilla.

3.2 Tilanne, jossa henkilöllä on hallussapitolupa

Nykyinen ampuma-aselainsäädäntö ei rajoita latauslaitteiden kapasiteettia. Siten minkä tahansa suuruinen latauslaite on laillinen. Jokaisella henkilöllä, jolla on hallussapitolupa B-luokkaan kuuluvaan ampuma-aseeseen on siten Suomen lain mukainen lupa pitää hallussaan myös kapasiteetiltaan suurta latauslaitetta. Tämä täyttää direktiivin 6 artiklan 6 kohdan säännöksen. Esityksen sivun 79 toiseksi viimeisen kappaleen teksti tukee tätä tulkintaa.

Positiivisen hallintopäätöksen pysyvyysopin mukaisesti viranomaisen myöntämää lupaa ei lähtökohtaisesti voida muuttaa tai peruuttaa. Lakiesitys antaisi tällaisen poikkeuksellisen mahdollisuuden. Takautuvaa rajoitusta tulisi tarkastella kriittisesti, omaisuudensuojan ja luottamuksensuojan näkökulmasta. Tässä tapauksessa esitetään, että laillisesti hankitusta ja omistetusta omaisuudesta joutuisi luopumaan korvauksetta. Oikeudenloukkaus saattaa koskea yli kymmentä tuhatta luvanhaltijaa. Tämänkin vuoksi laki tulisi käsitellä perustuslain säätämisyjärjestyksessä. (HE 1/1998, s. 79 - 80 ja HE 309/1993, s. 62 - 63).

Huomautan perustuslain 22 §:stä: Esitystä valmistevien tahojen tulee varmistua siitä, että perusoikeudet turvataan (HE 1/1998, s. 80 - 81 ja HE 309/1993, s. 74 - 75).

Esitysluonnoksessa ehdotetaan kuuden kuukauden siirtymäaika B-luokasta A-luokkaan siirtyvien aseiden ja aseiden osien luvittamiselle tai niistä luopumiselle (s. 80). Määräaika on useasta syystä kohtuuttoman lyhyt.

Erityisesti A-luokkaan kuuluvien aseiden tai aseiden osien myyminen tulee viemään runsaasti aikaa. Nykyinen ampuma-aselupabyrokratia on usealla paikkakunnalla erittäin hidasta ja aliresursoitua. Tästä johtuen hankkimisluvan saaminen voi kestää kauan. Käytännön kokemus edellisistä lakimuutoksista osoitti, että poliisilla on vaikea sopeutua uuteen lainsäädäntöön ja uusiin käytäntöihin. Lain muututtua lupakäsittely kesti esimerkiksi Pirkanmaan (nyk. Sisä-Suomen) poliisilaitoksessa jopa kuusi kuukautta. On todennäköistä, että pelkkä viranomaistoiminnon hitaus muodostuu käytännön esteeksi kuuden kuukauden määräajan noudattamiselle.

Ottaen huomioon, että sääntely voi koskea yli kymmentä tuhatta luvanhaltijaa, voi poliisin lupahallinto ruuhkautua melkoisesti. Lakiesityksen sivulla 17 todetaan, että työmäärää ei voi arvioida. Selvää on, että työmäärä lisääntyy.

Voimassaoleva lainsäädäntö edellyttää eräiden ampuma-aselupien osalta aktiivisen ampumaharrastuksen jatkumisen osoittamista viiden vuoden välein. Nykyinen

sääntely ei kuitenkaan koske sellaisia aselupia, jotka on myönnetty ennen lainmuutosta.

Viiden vuoden määräaika voisi olla kuuden kuukauden määräaikaa perustellumpi, koska se antaisi luvanhaltijoille kohtuullisen ajan aktivoitua harrastamaan taikka hakemaan vaihtoehtoisia ratkaisuja tilanteessa, joissa olemassa oleva laillinen ampuma-ase tai aseosa muuttuukin laittomaksi. Viiden vuoden aikana myös lupakäytäntö kehittyy ja vakiintuu siten, että viranomaisen toiminta on ennakoitavaa. Viiden vuoden määräaika antaisi poliisille enemmän aikaa resursoida lisääntynyt lupakäsittelytarve.

Nykyisen lain 53 a § mukainen viiden vuoden määräaika harrastuksen jatkumisen osoittamiselle on tullut monelle harrastajalle yllätyksenä. Tähän nähden kuuden kuukauden siirtymäaika on epärealistinen. Kansalaisen tulee olla tietoinen voimassa olevasta lainsäädännöstä ja siten kansalainen ei voi vedota epätietoisuuteen lain olemassaolosta tai sen sisällöstä. Käytännön realiteetti kuitenkin on, että kuuden kuukauden määräaika tulisi monelle luvanhaltijalle täysin yllätyksellisenä. Viiden vuoden määräaika antaisi tehokkaan mahdollisuuden tiedottaa lain sisällöstä, sen merkityksestä sekä siitä, miten luvanhaltijan tulee toimia. Viiden vuoden määräaika noudattaisi suhteellisuusperiaatetta huomattavasti kuuden kuukauden määräaikaa paremmin.

Viiden vuoden määräaikaa puoltaisi myös se, että osa aseista ja niiden osista vaihtaa omistajaa tai tulee poliisin haltuun luvanhaltijan kuoleman vuoksi. Tilastokeskuksen julkaiseman suomalaisten eliniän odotteen mukaan suomalainen henkilö elää keskimäärin 81,3 -vuotiaaksi. Ottaen huomioon, että ampuma-aseluvan voi Suomessa saada 18 vuotta täyttänyt henkilö, on aseluvan haltijoiden keski-ikä 49,7 vuotta. Tästä seuraa, että viidessä vuodessa luvanhaltijoista kuolee vanhuuteen noin 8 %. Viiden vuoden siirtymäajan kuluessa saataisiin poliisin haltuun tai uudelleen luvitettua merkittävä määrä aseita ja aseosa, jotka lainmuutoksen myötä siirtyisivät A-luokkaan erityisen vaarallisiksi aseiksi. Tämä olisi omiaan vähentämään lupahakemusten ruuhkaa ja sen myötä olisi helppo varmistua siitä, että pikku hiljaa kaikki aseet ja aseosat saadaan asianmukaisesti peruutettua tai uudelleen luvitettua.

Totean kuitenkin myös, että taannehtivat vaikutukset johtaisivat perustuslaillisesti täysin kestävämpään tilanteeseen. Tästä voidaan käyttää esimerkkinä minkä tahansa urheilulajin parissa aktiivisesti kilpailevia. Suurin osa ihmisistä joutuu katkaisemaan kilpailu-uransa osana perheen perustamisen seurauksena. Esityksen hyväksyminen voisi näin ollen johtaa esityksen omien tavoitteiden, kilpaurheilun mahdollistamisen, vastaiseen tilanteeseen. On oletettavaa, että kilpaurheilussa, muutaman ammattinaan urheilua harjoittavat yksilöt poissulkien, seuraa perheen perustamisen jälkeen passiivinen vaihe, joka voi kestää viidestä viiteentoista

vuoteen. Esitys käytännössä asettaisi näille aikaisemmin aktiivisesti kilpailleille henkilöille kohtuuttomat vaatimukset palata ampumaurheiluharrastuksen pariin aselupien menetyksen seurauksena. Esitys asettaisi ampumaurheilun tiettyjen lajien edustajat eri asemaan muihin kansalaisiin nähden. Tämä johtaisi perustuslain 6 § vastaiseen oikeustilaan, joten esityksen taannehtivat oikeusvaikutukset ovat erittäin arveluttavia. Taannehtivat oikeusvaikutukset jouduttaisiin ratkaisemaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa ja kuten edellä on todettu, länsimaisen oikeuskäsityksen vastaisina vaikuttaisivat kielteisesti Suomen kansainväliseen maineeseen oikeusvaltiona.

4. Ampuma-aseiden tyypit

Ampuma-aselain 6 §:ää muutetaan yhdenmukaiseksi direktiivin kanssa (s. 24). Suomessa omaksutun sääntelyn mukaan kaikki ampuma-aseet ovat luvanvaraisia. Direktiivin 97/477/ETY liitteen II luokan C mukaisia ilmoituksenvaraisia aseita ei ole Suomessa luokiteltu erikseen, vaan niiden lupakäytäntö on sama kuin muillakin aseilla. Suomen lainsäädäntö ei siis tunnista ollenkaan ilmoituksenvaraisia aseita.

Direktiiviä muutettaessa sen jako on pysynyt siten samana, että ampuma-aseet luokitellaan edelleen luvanvaraisiin (luokka B) ja ilmoituksenvaraisiin (luokka C). Lakia muutettaessa voitaisiin tarkastella luvanvaraisten ja ilmoitustenvaraisten aseiden luetteloa ja lainsäädännöllistä käsittelyä siten, että luokan C aseet olisivat myös Suomessa direktiivin mukaisesti ilmoituksenvaraisia.

Direktiivi antaa kansallista liikkumavaraa myös siten, että sääntely voi osin olla direktiiviä tiukempaa. Menettely olisi kuitenkin perusteltava. Ampuma-aselakia direktiivin mukaiseksi muutettaessa ei ole perusteltu, miksi kaikki ampuma-aseet ovat Suomessa luvanvaraisia sen sijaan, että C-luokan ampuma-aseet olisivat ilmoituksenvaraisia (HE 183/1997).

5. Aseen osa

Ehdotuksen 19 § koskee ilmoituksenvaraisia aseiden osia. Teksti viittaa direktiiviin sen osalta, kuinka monta aseiden osaa luvanhaltija voi ilmoituksenvaraisesti hankkia. Direktiivi ei kuitenkaan sääntele asiaa.

Säännösehdotus on logiikaltaan ymmärrettävä, koska sillä pyritään siihen, että aseiden osista ei valmistettaisi uutta asetta. On kuitenkin otettava huomioon, että asetta ei saa luvattomasti valmistaa. Osia yhdistelemällä luvanhaltija voisi koota kokonaan uuden aseiden pelkästään ilmoituksenvaraisista osista. Tilannetta olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista säännellä uuden aseiden valmistamisen kiellon kautta. Määrällinen rajoittaminen, jota ampuma-aseissa ei muuten ole, on poikkeus henkilön itsemääräämisoikeuteen ja omaisuuden vapaaseen käyttöön. Siten

vähemmän haitan periaatteen mukaisesti tilanne olisi oikeudenmukaisemmin säänneltävissä luvattoman valmistamisen kiellon kautta.

Lienee totta, että aseiden osa hankitaan useimmiten varaosaksi tai aseiden tarkoituksenmukaisen vaihtoehtoisen käyttämisen mahdollistamiseksi. Erityisesti metsästysaseiden käyttökelpoisuuteen vaikuttaa sen piipun pituus, jolloin vaihtopiippua käyttämällä aseiden käyttöä eri metsästystilanteissa on helppo parantaa. Haulikon osalta piipun pituus voi vaikuttaa käyttökelpoisuuteen paitsi eri metsästystilanteissa myös eri ampumalajeja harjoiteltaessa.

Varaosien hankkimiseen vaikuttaa erityisesti osien saatavuus ja osittain niiden hinta. Useat kilpaurheiluaseet ovat valmistusmääriltään pieniä taikka sellaisia, joiden valmistus on lopetettu, mutta niiden käyttö aktiivisessa kilpailutoiminnassa jatkuu edelleen. Kilpa-aseet ovat usein hankintahinnaltaan korkeita. Tämän vuoksi urheiluamputit saattavat hankkia erilaisia aseiden osia ilmoituksenvaraisesti. Tarkoituksena ei ole uuden aseiden valmistaminen - joka siis muutoinkin on erikseen luvanvaraista ampuma-asetilain 20 § 2 momentin 2 kohdan nojalla - vaan varaosakäyttö. Tilanne ei muutu direktiivin myötä: 1 artiklan 1 kohdan 11 alakohta sääntele laitonta valmistusta.

Aseet koostuvat usein erilaisista osakokonaisuuksista kuten piipusta, alarungosta, ylärungosta, laukaisukoneistosta ja lukosta. Joissakin aseissa pienet osakokonaisuudet ovat vaihdettavissa kun taas toisissa vain suurempia kokonaisuuksia on saatavilla. Suuremmissa osakokonaisuuksissa voi olla useita erillisiä, toisistaan riippumatta kuluvia tai rikkoutuvia osia. Tämän ja osien saatavuuden vuoksi pienten osien tai kokonaisuuksien korjaaminen tai vaihtaminen ei aina ole tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista. Käytännössä edellytys on, että aseiden omistaja hankkii suuremman osakokonaisuuden tai useita osakokonaisuuksia. Tällä varmistetaan varaosien saatavuus tilanteessa, jossa pienet, toisistaan riippumattomat osat rikkoutuvat.

Merkillepantavaa on, että tässä sanottu ei koske vain kilpa-ampujia vaan myös muita harrastajia. Sellainenkin harrastaja, joka ei kilpaile, hankkii yleensä harrastuksen kilpa-aseiden. Harrastajan laukausmäärä voi olla suuri, jos hän harrastaa aktiivisesti tai useita vuosia. Molemmissa tapauksissa ase rikkoutuu suuren laukausmäärän jälkeen. Tarve varaosille ja siten aseiden osille koskee kaikkia harrastajia siitä riippumatta, kilpaileeko hän.

Määrälliset omistamista koskevat rajoitukset eivät siten ole kestävästi perusteltavissa etenkin, kun samaan lopputulokseen voidaan päästä vähemmän rajoittavalla sääntelyllä.

6. Ampuma-aseen lainaaminen

Ehdotuksen 42 c § perusteluteksti (s. 44 - 45) viittaa direktiivin 4 artiklan 4 kohtaan. Viittaus on epäselvä. Se viittaa ilmeisesti 4 artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan c) kohtaan. Sivun 45 toisessa ja kolmannessa kappaleessa perustellaan 42 c § 3 momentin säännöstä, jonka mukaisesti yli 10 päivää kestävästä lainasta tulisi tehdä ilmoitus. Ehdotus ei perustele, mistä 10 päivän rajausta tulee.

On valvonnan kannalta ymmärrettävää, että poliisilla tulee olla tieto siitä, missä aseita ja aseiden osia tosiasiallisesti säilytetään eli kenen hallussa ne ovat. 10 päivän aika on kuitenkin varsin lyhyt. Se täyttyy helposti esimerkiksi tilanteessa, jossa aseita tai sen osia lainataan viikonlopun yli metsästys- tai kilpailutarkoitukseen. Tällöin ase tai sen osa saatetaan toimittaa lainaavien henkilöiden ajankäytön ja asuinpaikkojen etäisyyksien vuoksi jo edeltävällä viikolla tai viikonloppuna; ja vastaavasti palautus voi tapahtua seuraavalla viikolla tai viikonloppuna. Tällöin laina-aika voi helposti olla 14 päivää tai enemmän.

Ihmisten ajankäytöstä ja elämän yllätyksellisyydestä johtuen 10 päiväksi tai lyhyemmäksi tarkoitettu laina-aika voi kuitenkin venyä. Tällöin lainaajalle syntyisi ennalta arvaamaton ilmoitusvelvollisuus ja on mahdollista, että henkilö syyllistyisi rikkomukseen tahattomasti.

Suomalaiset tekevät nykyisin merkittävän määrän metsästysmatkoja kaukana kuten Afrikassa ja Pohjois-Amerikassa sijaitseviin kohteisiin. On tavallista, että metsästysmatkoja myydään paketteina, joiden kesto on 14 päivää. Huomioiden matka-ajat ja käytännön järjestelyt, kuten harjoittelu laina-aseella, pidempi laina-aika ilman ilmoitusvelvollisuutta on hyvin perusteltu.

Ei ole tarkoituksenmukaista, että lyhytaikaisten lainaamisten vuoksi poliisin lupaorganisaatiota ja -järjestelmää kuormitetaan ilmoituksilla. Ei ole arvioita siitä, kuinka usein ja kuinka paljon aseita ja niiden osia lainataan, joten lupahallinnon kuormitusta ei voi luotettavasti arvioida.

Ei liene mahdollista määrittää yksiselitteisesti, mikä on tarkoituksenmukainen aikaraja lainaamiselle, josta on ilmoitettava. Tarkoituksenmukaista aikarajaa harkittaessa tulisi ottaa huomioon, että lainaksiottajalla on olemassa lupa vastaavaan aseeseen tai aseiden osiin ja sinällään on siten selvää, että hänellä on asianmukainen säilytystila ja todennäköisesti hallussaan ainakin yksi vastaava ase tai aseiden osa ja niihin sopivia patruunoita. Siten ilmoittamisella ei ole merkitystä yleisen turvallisuuden ja järjestyksen näkökulmasta.

Tarkoituksenmukaisempi ilmoitusta edellyttävä laina-aika voisi olla 30 päivää. Pidempi aika antaisi joustoa käytännön elämän vaatimuksille ja yllätyksellisyydelle sekä vähentäisi lupahallinnon kuormitusta.

Ehdotuksen teksti ei ota selvää kantaa rinnakkaislupiin lainaamistilanteessa. On epäselvää, koskeeko lainaamisen ilmoittamisvelvollisuus myös tilanteita, joissa ampuma-aseelle tai sen osalle on olemassa yksi tai useampia rinnakkaislupia. Rinnakkaislupia käytetään esimerkiksi tilanteissa, joissa kaksi henkilöä käyttää samaa ampuma-asetta harrastustoiminnassa. Tällöin molemmilla on oltava asianmukaiset säilytystilat ja lienee lähinnä sattumanvaraista, kenellä luvanhaltijoista ase on hallussa.

Ehdotuksen sanamuoto antaa ymmärtää, että rinnakkaislupatilanteessa ilmoitusta ampuma-aseen tai sen osan säilytyspaikasta ei tarvitsisi tehdä. 106 § 1 momentin 2 kohta antaa tukea tällaiselle tulkinnalle. Pykälä ja sen perustelut eivät tarkenna, mitä tarkoittaa tilapäinen säilyttäminen. Se viitanee 42 c §:n 10 päivän sääntöön, joskaan tulkinta ei ole yksiselitteinen. Tältä osin lain ehdotettua sanamuotoa voisi selkiyttää tai kirjata tulkintaohje hallituksen esityksen perusteluihin.

42 c ja 106 §:ien sisältö on myös epäselvä sen osalta, tuleeko poliisille ilmoittaa, jos ampuma-ase tai sen osa on ase-elinkeinonharjoittajan hallussa enemmän kuin 10 päivää. Tarkoitus ilmeisesti on 42 c § 3 momentin mukaisesti, että ilmoitusvelvollisuus syntyy aina, kun ampuma-ase tai sen osa on muun kuin varsinaisen luvanhaltijan hallussa enemmän kuin 10 päivää. Tällaisen virkkeen lisääminen perustelutekstiin helpottaisi tulkintaa.

7. Lakiehdotuksesta puuttuvat säännökset

Ehdotusluonnoksessa ei ole pykälä 1 ja 4.

Nykyisen lain 1 § sisältää määräyksiä mm. kaasuaseista. Pykälä sisältää useita viittauksia lain eri kohtiin. Ne tulee tarkistaa samalla, kun lakia muutetaan.

Siirtymäsäännöksen toiseksi viimeinen kappale viittaa 4 § 2 momenttiin, joten teksti tulisi olla. Voimassaolevassa laissa ei ole 4 § 2 momenttia. Tältä osin viittaussäännöksen sisältö on epäselvä.

8. Muut muutokset

Lakia muutettaessa voitaisiin samalla tehdä myös sellaisia tarpeellisiksi havaittuja muutoksia, joita asedirektiivi ei edellytä. Tällainen muutos olisi ampuma-aselain 74 § mukaisen Euroopan ampuma-asepassin laajentaminen tietyiltä osin myös

lupavapaisiin ilma-aseisiin sekä ilmoitustenvaraisten aseiden osien merkitseminen Euroopan ampuma-asepassiin.

8.1 Eräiden ilma-aseiden merkitseminen Euroopan ampuma-asepassiin

Useat Euroopan maat edellyttävät, että myös ilma-aseille on hallussapitolupa. Suomessa kilpailukäyttöön tarkoitetut ilma-aseet ovat lupavapaita. Käytännössä ulkomailla kilpailuissa käyvä henkilö on rajamuodollisuuksia suorittaessaan usein vaikeassa tilanteessa, koska hänellä ei ole mitään asiakirjoja, jotka osoittavat, että ilma-ase on laillinen - s.o. että siihen olisi hallussapitolupa. Myös jotkut lentoyhtiöt edellyttävät, että kuljetettavalle aseelle on hallussapitolupa. Lentoyhtiöt eivät tällaisessa tilanteessa yleensä tunne ampuma-aselainsäädäntöä eivätkä näin ollen osaa käsitellä tilannetta, jossa lupavapaan ilma-aseen haltija haluaa kuljettaa ilma-aseen matkatavaroissa. Parhaiten Euroopassa tunnistettu asiakirja on Euroopan ampuma-asepassi.

Ehdotan ampuma-aselain 74 § muuttamista siten, että myös lupavapaalle ilma-aseelle voitaisiin myöntää Euroopan ampuma-asepassi tai että henkilöllä olevaan Euroopan ampuma-asepassiin voitaisiin lisätä lupavapaa ilma-ase. Muutos voitaisiin lisätä 74 § 1 momenttiin tai lisätä se omana momenttinaan.

Ehdotus tekstiksi:

Hakemuksesta poliisilaitos antaa Euroopan ampuma-asepassin lupavapaalle ilma-aseelle. Lupavapaa ilma-ase merkitään hakemuksesta hakijalla jo olevaan ampuma-asepassiin.

Säännös antaisi mahdollisuuden hakea lupavapaalle ilma-aseelle Euroopan ampuma-asepassin tai merkitä se olemassa olevaan ampuma-asepassiin. Säännöksellä mahdollistettaisiin tarkoituksenmukainen lupa muuten lupavapaisiin ilma-aseisiin ulkomailla käytäviä kilpailuja varten.

Kilpa-aseet ovat numeroituja siten, että se voidaan yksilöidä luvanvaraisten aseiden tavoin. Syynä on, että useat maat edellyttävät ilma-aseille hallussapitolupaa ja että valmistajat seuraavat aseita laaduntarkkailun vuoksi. Siten ilma-ase voitaisiin merkkinsä, mallinsa ja numeronsa perusteella tarkoituksenmukaisella tavalla merkitä Euroopan ampuma-asepassiin.

Selvyyden vuoksi hallituksen esitykseen tulisi kirjata, että lupavapaalle ilma-aseelle ei tarvita hallussapitolupaa, vaikka se olisi merkitty Euroopan ampuma-asepassiin.

Muutosehdotus olisi ampuma-aseasedirektiivin 91/477/EY johdanto-osan toiseksi viimeisen kappaleen sekä direktiivin EU 2017/853 johdanto-osan kohdan 25 mukainen.

Ulkomailla kilpailevia ampumaurheilijoita on varsin vähäinen määrä, joten säännös ei kuormittaisi poliisin lupaorganisaatiota nykyistä enempää. Useilla heistä on jo Euroopan ampuma-asepassi, johon luvanvaraiset ampuma-aseet on merkitty. Säännös ei aiheuttaisi lisäkustannuksia, koska Euroopan ampuma-asepassi on maksullinen asiakirja, jonka käsittelystä aiheutuvat kustannukset hakija maksaa. Kustannus on valtion maksuperustelain mukainen.

8.2 Ilmoitustenvaraisten aseiden osien merkitseminen Euroopan ampuma-asepassiin

Tällä hetkellä lupamenettely vaihtelee siten, että osa poliisilaitoksista edellyttää, että ilmoituksenvarainen aseiden osa voidaan merkitä Euroopan ampuma-asepassiin vain, jos sille on erillinen hallussapitolupa. Tällöin osan haltija joutuu siis erikseen hakemaan osalle hallussapitoluvan, jota ei muuten edellytetä.

Lain tulisi mahdollistaa osan merkitseminen ampuma-asepassiin, johon on jo merkitty ase, johon ilmoituksenvarainen osa sopii.

Tältä osin olisi muutettava ampuma-aseasetuksen pykälä 33 ja 34 siten, että viittaus hallussapitolupaan poistettaisiin tai viittausta tarkennettaisiin siten, että hallussapitolupaa edellytettäisiin vain, jos hakijalla on hallussapitolupa aseiden osaan.

Tampereella 1.6.2018

Lars-Christian Schauman